

Felvidéki Híradó.

TÁRSADALMI és KÖZMŰVELŐDÉSI HETILAP.

A Magyarországi Kárpát Egyesület Horozeg Szász Coburg-Golhai Fülöp Ö királyi fensége védnöksége alatt álló Szittnya Osztályának közlönye.

Előfizetési ára:
Egész évre . . . 3 irt - kr.
Fél évre . . . 1 - 50
Negyed évre . . . 80

MEGJELENIK: MINDEN VASARNAP.

A lap szemléli részét illető közlemények a szerkesztőségre, hirdetések és előfizetések a kiadóhivatalra czímezve **Turóc-Szt.-Mártonba** küldendők.
A hivatalos hírdetéseket, kéziratokat **péntekig** kérjük beküldeni.

Hivatalos hírdetek díja:

100 szög 2 frt., ezentúl minden megkezdett szaz szónál 50 krral több.

Nálunk és másutt.

Bizonyára élénk érdeklődés tárgyát fogja képezni azokra nézve, kik a nemzeti ügyekkel foglalkoznak, a porosz közoktatásügyi miniszternek Jazdrewiki lengyel képviselőnek interpellációjára adott válasza.

A német közoktatásügyi miniszter ugyanis elrendelte, hogy Posenben a lengyel nyelv tanítását szüntessék be, s e helyett a német nyelv kötelező tanítását rendelte el.

A kultuszminiszter válaszában kiemelte, hogy a német nyelv tanításának célja, hogy a lengyel anyanyelvű porosz alattvalók a német nyelvet elsajátíthassák, hogy megszabaduljanak a társadalmi és közgazdasági elszigeteltségtől és hogy képeztést nyerjenek arra, hogy Poroszország és Németország közéletében inkább részt vehessenek, mint eddig. Végül a miniszter hangsúlyozta, hogy a német nyelvet a porosz állam összes tagjainak egyaránt birniök kell.

Igy beszél a német kultuszminiszter s rendeletét teljes szigorral hajtja végre.

Nálunk csak annyiban rendelkezik a törvény, hogy a magyar nyelvnek, mint az állam hivatalos nyelvének, tanítása minden iskolára nézve kötelező, e mellett azonban senki sincs eltérítve, hogy anyanyelvét is taníthassa, tanulhassa.

S míg a nemzeti lapok bennünket a külföld előtt elnyomással, üldözéssel vádolnak, nem látják, vagy nem akarják látni, hogyan németesíti

Poroszország Posent; hogyan russifikálja Oroszország Lengyelországot.

Tekintsenek csak az általuk annyira diésított Oroszország felé s látni fogják, hogy ott nem ismernek jogot, hogy ott csak egy vallás, csak egy nyelv uralkodik.

Talán kivétel tennének a tót testvérek kedvéért? Nem hisszük. Próbálják meg csak azok, kik a magyar állam eljárásával annyira elégedetlenek s meg vagyunk győződve, hogy rövid idő múlva visszakívánkoznak onnét, hol még a gondolat szabadsága sincs meg.

A magyar kormánynak a nemzetiségekkel szemben tanúsított liberálisusa pártatlanul áll az újabb kor történetében s hogy egyes esetekben megszorításokkal volt kénytelen élni, tulajdonítsák azt azon eljárásnak, mely az állam jól felgött értékeivel ellenkező bujogatásokban nyilvánult.

Smidőnösszehasonlításokat teszünk kénytelenek vagyunk belátni, hogy a magyar állam még nem használta fel azokat az eszközöket, melyek egységes voltát biztosítanák. Avagy a magyar nyelvet nem kötelese Magyarországon minden polgára tudni s Magyarországon közgazdasági és társadalmi érdekei nem követelik-e, hogy az az elszigeteltség, melyet a mesterségesen szitának, megszüljön?

A napokban hallottuk, hogy egy tót születési ember, mikor azt kérdezték tőle, hogy hol tanult magyarul, azt választotta, hogy jó e m b e r e k k ö z ö t t.

Igy gondolkozik a józan nép s az, ki a magyarokkal érintkezett, mert

volt alkalma meggyőződni a magyar nemzet jó indulatáról.

Meg vagyunk győződve, hogy a józan tót nép nem sokára fel fog szabadulni a reá gyakorolt nyomás alól s a kölcsönös érdekezés által be fogja látni, hogy a magyar állam érdeke nem lehet egyéb, minthogy polgárait jóljéti, boldogulását elősegítse s hogy ezt tenni az államnak kötelessége is.

A vidéki állami felsőbb leányiskolák.

— Irta **Gúta József.** —
(Folyt. és vége.)

A beszercebányai m. kir. állami felsőbb leányiskola elsőrendűnek (hatosztályos) hagyott; s a kormány ezen jóakarattal Beszercebány városának és vidékének közönségére; valőb m. g. is érdekelte, mert az idén ez intézethez, öt osztályba 105 növendék iratkozott be. [A VI-ik, vagyis a legfelső osztály ajóv iskolai évben, 1888. szept. 1-én fog megnyitni, tehát 35 tanulóval több, mint tavaly volt; ez igen tekintélyes emelkedés. Világos jele ez annak, hogy a jobb-módi szülők és a közönség kezdik belátni, hogy napjainkban már a leányoknak is az elemi- és magasabb fokú nevelésre és tanulmányra van szükségök, s hogy e nevelést és tanítást a leányok nemcsak nagy városokban, hanem kisebb városokban is nyerhetik és hogy itt is ép oly szellemi oktatásban részesülnek, mint akármilyen fő- vagy nagy városban. A beszercebányai állami felsőbb leányiskola ez idő szerint valamennyi vidéki állami felsőbb leányiskola közt a legnépesebb; s így ha a t. szülők ezentúl is — a

mit erősen reménylünk — oly érdekek fognak viseltetni ez is'ola iránt, akkor az biztos jövőnek nézhet elébe.

Az 1887. évi miniszteri új szervezetnek egyik levezetesebb pontja az, hogy az állami felsőbb leányiskola 6-dik osztályt végzett növendékek, minden felvételi vizsgálat nélkül átmehetnek az elemi tanítónképző-intézet 3. évfolyamába, az oly intézkedés, mely minden érdeket csak örömmel üdvözölhet; mert ezzel elejét vette a miniszterium ama roppant nagy anomáliának, mely szerint eddig (ezen legmagasabb rendelt életbe léptetés napjáig) az állami felsőbb leányiskolák növendékeinek az V. és VI. osztályban töltött idejüket sokan sembe sem vették, de sőt határozottan elvezettek tekintették; s így azon t. szülők, a kik leányukat esetleg a tanítóni pályára szánták, feltéve, hogy maga a leány is e pályára hivatással bír, az első és második évi tanulmányot bármely elsőrendű állami felsőbb leányiskolában, így tehát Beszercebányban is, elvegezhetik, s csak III. és IV-ik évi tanulmányra (tehát csak két évre) küldhetik valamely tanítónképzőintézetbe. — Ennek folytán az állami felsőbb leányiskolák V. és VI. osztályának tananyaga oly képen lett atalaktív, hogy ez iskolák növendékei, (az idegen nyelvek mellett), mindazon tantárgyakat tanulják, melyek a nökepeze I. és II. évfolyamában helyt foglalnak u. m. egészségtant, neveléstant, tanítástant, nemzetgazdaságtant, háztartástant stb. — Ezek oly előnyök, melyekről minden további magyarázat fölöslegesen valik.

A legújabb (1887. évi) miniszteri szervezetnek nem kevésbé fontos azon intézkedése is, mely szerint, a nyilvános polgári leányiskola IV. osztályát jó sikerrel végzett tanuló, az állami felsőbb leányiskolák V.

TÁRCZA.

A szerencsétlen szerelmes.

(Parangyi Ürtinet)

Irta: Lukács Pirokka.

A bálterem egyik szögletében folyt le a jelenet, melynek szereplői egy fiatal lány és egy fiatal ember.

A lányt nevezzük el Juliskának, a férfit pedig Dezsőnek.

A lány természetesen szép volt s a férfi természetesen szépen képzelte magát. Hallgatóság nem szerepelt a jelenetnél, mert Dezső jól kiszemelte a helyet és a pillanatot, hogy senki se haborgassa őket.

Egy palma novény széles, levele eltakarta őket, akár csak lugasban ültek volna. Dezső közelébe húzódott Juliskához s sokáig némán gyonyörködött a lány bájában.

Belenézett azokba a mély tűzi nagy szemekbe, melyekből az ártatlan pajkossgy verőfénye sugárzott s melyekből a természetes kacérság villamai cikáztak elő.

Rajta felelté tekintetét a piros ajkakon, melyeknek csókja megbonthatná az elmet, s míg a zene andalító dallama fellazadt szenvedélyét csöndes harmóniába ringatta, ajka líhegve, mohón szava be azt a levegőt, melyben a gyönyörű lány lélegzett. Egyszerre úgy érezte, hogy tagján kéjes áradást futat, egy önkénytelen mozdulattal megragadta a lány kezét s halkán susogta:

— Szeretlek!

A lány ijedten összereszt, de a másik pillanatban már ott áll a kán a gyermekes, bájos kacér mosoly, mely képes volt zavarba hozni a leggyakorlottabb udvarlót is.

De a fiatal ember nem vette azt észre, még közelébe húzódott a lányhoz s reszkető hangon lázas szavakat sutogott a fülebe.

— Juliska! hallgasson meg végre s legyen közöttünk vége a félreértéseknek. Én szeretem kedgyed!

— Ezt már többször mondtam.

— És miért most sem hiszi el?

— Nem.

— De hát mivel bizonyítsam be? Tuz-zón elem feladatot, vagy tegyen ki próbának, csak higgye, hogy imádom és ne legyen oly szeszélyes.

— Nem vagyok szeszélyes.

— Folyton és mindenkiel kacérkodik.

— Ah! ez uram már sértés!

— Oh ne! ejtsen kétségbe!

— De kérem . . .

— Ne vigyen a végletekig!

— Mi jogon beszél ön így velem?

— A szerelmem jogan! Hisz kedgyed is szeret engem!

— Ah minő vakmerőség! Ezért meg büntetem!

— Nem tagadhatja el szerelmét, hiszen elarulja minden tekintete.

— Nem igaz! csak azért sem szeretem!

— Nem szeret?

— Nem, nem és harmadszor is nem!

— Juliska! gondolja meg mit beszél.

— Meggondoltam.

— A kétségbeesés örvényébe kerget.

— Nem bánom.

— Csak legalább egy szalma szalát nyujtson felém, melyben reményem meg kaponkodhassék!

Juliska elkacagta magát a szörnyű frazírás és feltelt.

— Ne hagyjon el Juliska. Így nem valhatunk el egymásól.

— Miért ne?

— E félreértés gyaszos következmény lehet.

— Nem értem.

— En retentő dolgot eslekszem!

— No hát tegye.

— Tehát szakítani akar?

— Keringőtt akarok táncolni, mert toglalkozva vagyok.

— Ah ne ily hidegen, mert megőrülök vagy meg ölöm magamat!

Dezső szemei vadul forogtak, míg e szavakat kimondta, keble gyorsan lélegzett, ajkai göröcsön vonaglant látszóttak és arczán a sötét kétségbeesés ült.

Juliska kissé meglöbbenve tekintett Dezső arczára. De aggodalmat egy könnyed mosoly alá rejtve tovább indult.

— Tehát az volt utolsó s'ava? — Kérdezte Dezső.

— Mára az.

— Akkor ez volt a mi utolsó találkozásunk is.

Dezső dől arczával távozott a Vigadó nagy bálteremből.

Juliska utána nézett s szívét valami rejtelmes szorongás fogta el.

Ugy érezte, mintha valami rosszat tett volna, a minék meg rosszabb következményei lehetnek is.

Ezért az óvad terhé, hogy talán kacérságából, nagyon is hidegen bent Dezsővel, kit pedig szíve melyéől szeretett.

A vig zene hangjai s a táncosok hízegő bokjai nem tudták elnyomni lelke aggodalmát.

Egy pillanatban, midőn éppen nem ügyeltek rá, a teremből hirtelen kiment a folyosóra.

Dezső nem látta sehol.

De egy szolgáló lépett hozzá s egy levelet nyujtott át neki.

Juliska arca vér-vörös lett egyszerre majd meg elcsapott.

Idégsen torte fel a levelet, melyben Dezső írársára ismert.

Bucsuó levél volt, melyet Dezső halála előtt írt kedvesének.

A kétségbeeséstől duzzadt a levél minden frazírás. Mire e soraimat olvassa, az én lelkem már az örökkevalóság aetherében uszik. Szerelmem tuzhangya hegye kiégett és én menthetetlenül veszte vagyok; de annak nyilatás nem én szélesbitetem és soha nem dobtam a kilövest elöidező követ kraterébe. Inkább essem bele én s egészen porra a kegyetlenül langla!

Majdnem elajult Juliska, midőn e levelet végig olvasta.

Félig eszméletlenül tamolygott be a bálterembe s reszkető hangon kérte anyját, hogy hagyják el a vigás helyét.

A mama, midőn elölvasta a borzasztó levelet, igyekezett lányát vigasztalni, hogy

asztályába akadálytalanul — vagyis minden felvételi vizsgát nélkül — felvehetők, ha kimutatják, hogy a francia nyelvet az állami felsőbb leányiskolák tantervében előírt mértékben, a polgári leányiskolákban a rá képezett tanerőtől rendszeresen tanulták, vagy ha abból a felvételi vizsgálatot leteszik. E szerint tehát azon szülők leányainak, a kik még tovább akarják magukat képezni, ha a polgári leányiskola egyik osztályát befejezték, semmi akadály nem áll többé előttük hogy tanulmányukat az állami felsőbb leányiskolákban tovább folytathassák.

Még csak egyet óhajtok megemlíteni és ez az, hogy a kormány, hogy a vidéki állami felsőbb leányiskolák helyi viszonyai-ból származó bajain segítsen, minden vidéki állami felsőbb leányiskola mellé internatus (beulakást) is állított fel: az internatusok némely helyen igen szépen viragoznak, így például Pozsonyban, hol 20, Temesvárott, hol 16, Mórmaros-Szigeten, hol 13 és Besztercebányán, hol 25 benlakó növendék van; e szerint a beszercebányai internatus valamennyi vidéki állami felsőbb leányiskola internatusa közt a legnépesebb. — Ezek az internatusok pedig olyképen vannak szervezve, hogy a növendékek nemcsak a tanulmányokban, hanem zenében, énekben, idegen nyelvekben (német, francia és angol nyelv) alapos oktatást és utmutatást nyerjenek; az okból minden internatus élén egy igazgató áll, ki melé több tanítónő van kinevezve oly czébből, hogy a benlakó növendékekkel az idegen nyelveket praktike gyakorolják, hogy így minél több és meneti könnyebb uton és módon e nyelvek birtokába jutassanak. E mellett nagy gond van fordítva a testi nevelésre is, a mennyiben a testgyakorlat az állami felsőbb leányiskolák rendszer tanterveiben közt foglal helyet.* — Nem kevésbé nagy gond fordítatik ezen iskolákban a kézi ügyességekre is, t. m. rajz, kézimunka és szépirás, hogy ezekben is a növendékek minden szép és nemes iránti érzékük és izlésük finomodjék és tökéletesedjék. — Végül, hogy a tanulóktól az egészséges fejlődésre szükséges üdülési idő el ne vonassék, a hogy továbbá a benlakó növendékeknek idejük maradjon a testi mozgásra, és a kivülről bejáró növendékeknek pedig a hazáról forgóldásra, a heti órászám annyira le van szallitva, hogy az semmi kívánni valót nem hagy hátra.

Az előmondottakból kivüláglik, hogy az állami felsőbb leányiskolák oly intézetek, melyek bennines semmi kizárni való és önző, melyek nem nézik az egyéneket fokok szerint, hanem mindegyikhez fordulnak, nines más színük mint az igazság, más törekvésük

* A polgári leányiskolában is. Szerk.

mint nevelni és fölkelteni a tehetségeket, a nélkül, hogy egyet is mellőznének, vagy visszaélnének vele. De nem egyedül az oktatási hivatása ezen iskoláknak, hanem tanítani, művelni a tehetségeket, minden jóra, minden magasra, minden erőnyésre irányozni a szívet, — ezt tartják első sorban főfeladatául. A hazaszeretetet tanítani, az odaadást, türet, kölönös beállást és minden tulajdonságokat, melyek a társadalmi osztályok közéletéből mintegy maguktól származnak, és melyeknek összessége képezi a hazafias érzést, — ez pedig második főfeladata az állami felsőbb leányiskoláknak.

A vasárnapi felolvasás.

Rittika nagy érdeklődés mellett tartott meg a polgári iskola helyiségében mult vasárnap a felolvasás. Már hét órákor tömve volt a nagy terem válogatott közönséggel s ugyancsak megjárta, aki későn érkezett, mert a két órával tovább tartó műsort még a nők egy része is kénytelen volt állva hallgatni végig. Ezen a rendezőség minden udvariassága mellett sem segíthetett, mert a széklet meghaladó ülőhelyet tisztan nők foglalták el.

Örömmel láttuk, hogy az estélyek mind nagyobb számú közönséget vonzanak s hogy a vármegye távolabbi vidékeiről is számosan voltak ott.

Ez alkalomból a műsor is gazdagabb volt, mint máskor s különösen érdekessé tette a szereplők nagy száma.

Mindjárt az első számban öten szerepeltek: Schiller Irma, Boldis Ignác, Kacziná Pal, Ratsky István és Risner Nándor, kik Weber »Quintet«-jét adták elő zongorán harmoniumon, két hegedűn és violoncellon. Eddig nem volt alkalomul ily alakítan előadott zenei darabot hallani s az első kísérlet igen szép utott ki. A közönség élvezte a darabot s az összhangzatos előadást zajosan megcéjezte.

A második szám »A tavasz érkezése« című dalfutót adott Erney Józseffel, melyet a polg. leány- és fiúiskola vegyeskara adott elő nagy latással. A darabban szolo szerepek is vannak, melyeket a k leányok csinósan és bátran énekeltek. Sokan szerettek volna megismételteni e szomat, de a hangokat kímélni kellett a következő számokra. Ugy halljuk, hogy a jövő felolvasásra ismételn fogják.

Majd Derszib Bélának »A tancz története s a tanczene a salóban« című felolvasása következett. A felolvasás röviden érintette a tancz történetét, majd az egyes nemzetek tanczát ismertette, végül változa a különböző salontánczokat s ezzel kapcsos-

latban Justh Anna, Schiller Irma, Ruprecht Kálmán, Boldis Ignác és Kacziná Pal részben zongorán és hegedűn, részben zongorán és harmoniumon bemutatott egyes salontánczokat s ezek között voltak: menneti, mazurka, polonaise, bolero, tarantella, gavotte, valse, melyek szabatos előadása csak emelte a különben is érdekes felolvasást, melynek végével úgy a felolvasót, mint a szemlélények előadót zajosan megcéjezték.

Végül az iskola vegyeskara Meyerbeer Zarándok-karát énekelte a Dínorahból (zongora, hegedű és harmonium kísérettel) s Boldis Ignác »Magyar tornász-indulóját« mely utóbbi még is ismételték.

Különösen kiemeljük, hogy az iskolai vegyeskara igen szépen énekel s ez nagy érdeme Boldis Ignác igazgatónak, ki a karát betanította.

Az utolsó felolvasás február hó 26-án lesz az eddigi költségek fedezésére 50 kr. bélelti díj mellett. A—s.

HIREINK.

Árvából. A Mannlicher fegyver kezelésének begyakorlására az alsóku-bini járásból öröz behívhat 25 tartalékost, a kik a 71. galogazredhez tartoznak. A gyakorlat február 12-én fog kezdődni és tart köztdomás szerint 7 napig.

A megfagyottak statisztikája újra szaporodott volna két numerussal, ha a csendörök öröz szemé fel nem találja a boldogulás utján levőket. Oszdák és Lestin községek közt a patak partján hevert két megdermedt paraszterben. A csendörök be-szállítottak Lestibe és csak nagy ügygyel bajjal sikerült a felállbal tulvilágon járkáló pajtasokat visszaállítani ebbe a pálinkás vilá-gba.

A z időjárás rohamosan megeny-hült. Történt ez pedig Pal fordulása napján. Rosszat sejtének ebből a tapasztalatbakk. Nem kevesebbet mint azt, hogy még március hava előtt újra be fog állni olyan hőcsikorgató, fűfagyasztó kemény hideg, a melyben ez útszentend első napjaiban ré-zünk volt. Jelenleg hordószámra ömlik a háztörök a víz, szaporítja ezt az időnkint megeredő langyos áporosé. Vége a gyönyörű szánútnak, helyette áradásra van ki-látásunk.

Liptóból. Rózsahegyen e farsangban az első bált szombaton tartották meg a magyar társalgó kör helyiségében. melyen ott volt a város és környék szine java s a legkedélyesebb hangulatban folyt le a mulatság.

Komlósi és Fábán szintársulata

még mindég élénk pártfogás mellett kö-mök Rózsahegyen. E héten színe kerültek A vadgalamb. Czfira nyomorúság, Lilliomfi. A mult vasárnap délután 3 órákor gyémek-előadás volt, mely alkalomból színe került Szigeti József ismét-bőlzata. A cizmadia mult kísértet. Tegnapra A Széhiázik című operett volt hirdete.

Zólyomból. A zólyom lipcsei karácsonyi ünnepe pely. Multkorri fel-szólalásunk nem hangzott el egészen hiába. Későn ugyan, de hivatott kézből kapjuk a követező leírását a Zólyom-Lipcsén feloyt óvodai karácsonya-ünnepe lynek, melyet az előrehaladt idő daczára sem tartunk egészen érdekes nélkülünk. A zólyom-lipcsei kised-óvodában 1887. decz. 22-én délután 4 órá-kor tartották meg a karácsonya felelepe-ének örömmünnepe, az óvodai gondnokság sok szülő és számos gyermekbarát jelenlé-tek. A nevelőnő (Dömök Mariska) ez alkalommal a kisedekéket kedvelő gyermekbarátok s szülők adományaiból igen diszes és gazdagon megrakott karácsonyfát állított fel, az óvodahelyiség nagyobbik terében; miáltal a kicsinyek egy kisebb szobába fog-láltak helyet. Az óvodai gondnokoságot a kisedek isten hozta szerencsésen vendé-günket« című énekek fogadták, ez után imitt mondták s ennek végeztével az egész gyermekesereg szép eszesen a másik terembe vonult, hol a karácsonyfát volt fel állitva. A rég várt karácsonyfát örömmel szemlélték a kicsinyek, örültek, hogy őket mint ártatlan kisedeket a kis Jézuska mily nagyon szereti s annak bizonyításául, hogy ok sem félteltek meg az isteni gyer-mekekről, kis tolmácsnéjük (Trnovszky Anna) által egy kis imát repítettek hozzája. Ne-hány tarsasjáték is rendezett az óvónő. Ezekután több alkalmi éneket énekeltek s szavalatokkal mondták. A szavalatok s az énekek befejezte után kezdetét vette az aján-dékok kiosztása; mindenik leány s fiúcska gyümöcsöt s több apró játékszer kapott. Hat szegény gyermek ruhával látatott el. Két leánykát Skodáné szűl. Bauer Anna úrnól látott el, két fút s két leányt pedig a beszercebányai gyermekbarátok ruháztak fel. Azon kívül Cispaly Karolyné ó nagy-ságától is érkeztek ruhadarabok, melyek szintén a szegényebb sorsu gyermekek közt osztattak ki. A kiosztás után a kisedek haláimát mondták, mire Skoda Lőrincz gondnokoság tag a szülőkhöz intézett rövid és hatásos beszédet, melyben kiemelte az óvoda hasznos voltát s kérte a szülőket, hogy gyermekeiket ezután is szorgalmasan küldjék oda. A szülők mindannyian közö-netet mondtak s erre a leket emelő ünne-pély véget ért.

nem lesz semmi baj, hogy Deszót nem öli meg magát, hiszen ő is kapott sok fiatal embertől ilyen öngyilkoságot bejelentő levelet, de az öngyilkosság mindig elmarad: s az öngyilkosjelöltek most már boldog családapák.

De Juliskán nem fogott a vizgatózó; a kétségbeesés s az aggodalom lázbe-téggé tette: le kellett fektetni őt.

Arcazt párnái közé temette, de rémes gondolataitól nem tudott szabadulni.

Léktét iszonyú teher nyomta s könyei pataként hullottak.

Mjdon éjfél utott az óra, reszketve emelkedett fel ágyából Juliska, könyei már ki-apadtak, csak ajkai vonaglottak.

Agyat rémes gondolat vilámlotta át s szeméi előtt borzalmas látomány jelent meg: látta, hogy mint szállítják haza talán éppen most Deszót a vigadóbból hol a ténnyé-re sen...

Es csakugyan éppen ez órában szállították haza Deszót a Vigadóbból — holt részegen...

A meghülésről*

Ita: dr. Tisch Mór.

Igen sokan vannak, kik a meghűést figyelembe nem véve, azt valamely könnyű bántalomnak tartják, különösen ha csak náthában nyiválnak, mely ha idülté válik, súlyos betegségeket vonhat maga után. Így gyakran tapasztalhatjuk csereműkénél, kiket egyszerűen meghűtve, náthát kapnak, hogy

Hasi Közlöny 661.

o figyelemre sem méltatott csekély baj pár nap múlva s a kelő orvosi segély mellözésével könnyen hórghurutta és később tudó-lóbb fejlődhetvén, a baj végzetessé válik. De mi is az a meghülés? Neme meghülés, ha valaki ködös időben az ablakon kihajlik és utána natth kap, ha valaki meleg szobából hevíten a hideg szélbe kimegy és rekedt lesz, vagy ha valaki egy hűzagos ablak közelében olvas és másnap a fejét forgatni vagy a karját emelni nem bírja. Es nem meghülés viszi e sirba azokat a virágzó ifjú lányokat, kik a farsangi bálók heves tanczai közepette egy pohar vizet isznak, figyelem kívül hagyva a mamák és jóakarók intelmét, azokat, kiket tavasszal a Tatrában, összel Tirolban, telen Nizzában, a követező tavasszal már csak a temetőben találunk.

E példákat senki sem tagadhatja, de azért magához a kérdéshez sok szó fér.

A meghülés mibenlétének kiderítésére a tudosok eleget buvárkodtak. Ujabb időben kimutatták, hogy a nátha vagy a meghülés tulajdonképp apró szervezeteknek, az úgynevezett bakteriumoknak a közbenjárása folytán, fertözés utján keletkezik; és ez el is van fogadva, mert vegyük csak pl. a náthát, a legegyszerűbb bajt. Gyakran megtörténnik, hogy a család valamelyik tagja, még pedig határozottan meghüléselőredeg náthás lesz, és néhány nap múlva náthás lesz, az egész család a náthák, vagy a többiek is meghűltek volna és így ez esetben valami átvétel követez-tében terjedt tovább a betegség, mely módját a továbbterjedésnek, hajlandóbbak

is vagyunk manapság ologadni nemcsak a nátha, hanem egyéb bántalmakra nézve is s így többek közt magára a tudólobra nézést is.

Igaz, hogy a meghülés okát nem a külső körülményekben kell keresnünk, hanem az egészségben; és ha ebben keressük az okot, akkor megtaláljuk az úgynevezett dispositiot. Bizonyos hidegnek bizonyos módon való behatása következtében bizonyos betegségek fejlődnek. Ez a hideg ingerkép-hat, és első sorban az ingerek behata-sából erednek a káros következmények. De az ingerhez lassan hozza lehet szokni az al-tal, ha mérsékelt behatásuknak többször tesszük ki magunkat.

Ezen alapvizik az, a mit a hideggel szemben elkenyésztesünk, és viszont edzés-nek szoktunk nevezni.

A ki tehát a hideg behatásához ok-szerű ruházódás, futás, fúrás stb. által hozzászokott, az e tekintetben önállóbb; ke, véssébb van kitéve, a meghülés veszélyének-mint az, a ki úgy ruházhatna, mint a szoba hőmérsékében melegen szokta testét tartani.

Ebben rejlik a meghülésre való hajlam, melyben jelentékeny része van első sorban a ruházatnak, mely legjobb fegyverünk a hideg ellen.

A ruházat a testünkől kisugárzó me-letget egy időre a test közelében visszatartja úgy, hogy a testből kisugárzó melegek egy része a ruhában marad, másik része pedig hol gyorsabban, hol lassabban áthat a ru-hán és ennek felszínéről sugárzás útján to-vább terjed. Az egyes szöveteknek a víz

felszívó és elpárologtató képessége igen kü-lömböző. A váson leggyorsabban szívja fel és leggyorsabban bocsátja el a nedvességet, azért az ember már ösztönszerűleg e szövetet használja felhőmünnek.

Nagyon előmozdítja a meghülési meg-betegedéseket a futással való visszaélés. Így például, ha a lakás tulságos nagy, rendszeren azt tesszik, hogy tekintve a futás költséges voltát, néhány szobát fűtelen hagynak, a minek az a következménye, hogy a lakás-ban járó-kelő családtagok a legkülömbözőbb hőmérsékletnek vannak kitéve, vagy azt tesszik, hogy nyitva hagyják az egész lakást és az egészét egy kályha fűti, a mely eset-ben a kályha közelében majd meg sülnék, az utolsó szobában meg vacognak. Az ilyen futás ölesó ugyan, de mellette az egészség kockára van tété s így annál drágább lesz.

A szellőztetésnél óvatosoknak kell len-nünk. A léghuzam általán nagy ártalomnak van elismerve. A léghuzam az ártalom nem a levegőben rejlik, mert a minket min-den oldalról körülfolyó áramlat nem árt, csakis az egyoldalú lehűtés, még pedig a részletes föloldali.

Kerülünk fel tehát testünknek hirtelen és eme föloldali lehűtést; de azért a léghuzamat ne azonosítsuk a szellőztetéssel, hanem szellőztessünk a mennyi szükséges.

A hűlés elleni védelem, a test edzése hideg vízzel, és ha csekély foku a hűlés, úgy a gőzfürdőnek használata, de különösen a meghűlt résznek masszageolása jó befolyással lehet.

Hazafias adomány. A besztercebányai m. kir. al. felsőbb leányiskolánál a magyar nyelv megtanulásának magukat kitüntető tanulók jutalmazására létesített »Gönczy Panulok« tökéletes gyarapítására újabb következő adományok folytak be: Halassy Gyula országgyűlési képviselő ur részéről 5 frt., Szumrak Pál földbíró ur részéről 10 frt. Fogadják az adakozó úr a nemzeti ügy olárára hozott eme hazafias áldozatukért, itt a nyilvánosság előtt is a tanári testület híla köszönetét. Besztercebánya, 1888. január 24. Dr. Gerevich Emil igazgató.

A besztercebányai kir. kath. gymnasiummal megüresedett rajzoló geometriai tanári állásra pályázat van hirdetve.

KÜLÖNFÉLÉK

A magyar színpad. Lapunkban már ismételve megemlítettük, hogy a turózi magyar olvasó egyesület és társaskör egy színi bizottságot küldött ki, mely a turózi jótékony négyzet támogatásával egy csinos színpadot létesített. A díszletek — mint már lapunk mult számában is megemlítettük — a budapesti népszínházban készültek s már a napokban megérkeztek. Most javában folyik a színpad összeállítása, Kun Miklós a népszínház egyik gépészének vezetésével s a bizottság már az első előadás napját, valamint az előadandó darabokat is megállapította. E szerint a megnyitói előadás február hó 19-én lesz; színe kerülnék »A miniszter előszóiban« és »Közügyek« című egy felvonásos darabok. A szerepek ki vannak osztva s már javában készülnek a műkedvelők az előadásra, mely után táncz is lesz. Minden esetre kellemes meglepetés lesz olvasóinkra néve, hogy a megnyitói előadásra Rákosi Jenő írja a prólogot. Alkalmuk volt a díszleteket látni s bátran mondhatjuk, hogy alig van olyan kis város, melynek oly csinos színpadja lenne, mint a miénk lesz. Hisszük, hogy e színpad, mely a megyeház nagyszobájában lesz felállítva, fontos tényezője lesz társadalmi életünknek.

Eljegyzés. Kettős eljegyzés volt a mult vasárnap Szucsányban öv. Striss Sándorné házánál. Két leányt jegyeztek el egyezre: Pletrich János szucsányi kántortanító eljegyezte Striss Herminét, Riszner József szintén szucsányi tanító eljegyezte Striss Annát.

A selmezbányai polgári dal-és zenekör 1888. évi február 4-iki hangversenyének műsorozata. 1. Zichy Géza gróf Szerenád, férfinégyes zongorakísérettel. Előadja a dalkar; zongorakíséret: Herzog Zsiga. 2. Milföcker Károly: Nyitány »A koldusdiak« cz. operette-hez. Előadja a zenekör. 3. Lányi Ernő: Tavasz elmúlt. Előadja a dalkar. 4. Chopin Frigyes: Phantásie-Improptu, op. 66. Cis-moll. B. Moszkovszki Mór: Serenata, op. 15. D-dur. C. Schumann Róbert: Phantásie, op. 17. C-dur, 3-ik rész. Zongorán előadja Herzog Zsiga. 5. Rossini Joachim: Cavatina a »Sevillai borbély« cz. operából. Előadja a zenekör. 6. Kapi Gyula: Vidd el fecske... Előadja a dalkar. 7. Király Ernő: Saitnya-induló. Előadja a dal-és zenekör. Az előadandó darabokhoz utabiztatva a dalok szövege fog nyomatatva kiosztatni. Ez alkalommal a félreértések kikerülése végett szükségesnek tartjuk megjegyezni, hogy a kibocsátott meghívóink az egyesület czíméből e szó: »polgári« tevédsébsől kimaradt, mit ezennel helyreállítunk; mert a legkevesé sincs okunk és saundunk az egyesület jogos s az alapszabályok által megerősített megváltoztatni.

A rendező bizottság.

Iskolai ünnepély. A turóc-szt.-mártoni állami közép kereskedelmi iskola önképzőköré f. évi február hó ötödikén Kistfalud Károly születésének 100-iki évfordulója alkalmából ünnepélyt rendez, melyre a tanügy és irodalom barátait is szívesen látják.

A zsolnai magyar asztaltársaság: saját pénztára javára folyó évi február hó 4-én a zsolnai »uri szálló« nagyszobájában koszorút rendez. Belépti díj személyi jegy 1 frt. családjé 2 frt. 50 kr.

A trachoma. Kertész Samu vrczkői arány-orvos mult évi működéséről a bel-

ügyminiszteriumnak egy kimutatást küldött be, melyből kiemeljük, hogy a járvány-orvos megérkezéig 159 tökéletes és 71 tökéletlen, összesen 230 trachoma konstatalatott; ezek közül megvakult 4 egyén. Jelenleg gyógykezelés alatt 91 egyén van, kik gyógyulófélben vannak s ezek közül 5-ön a járvány-orvos műtetét végezt szerencsésen. Mint már lapunkban is többször említettük, az orvosnak nemcsak a bajjal, de az emberek előéletével is meg kell küzdenie s e körülmény igen hátráltatja a sikeres gyógykezelést.

Emberölés. Selmezbányán e hó 25-én éjjel Futák Jómódú gazda kimentvén udvarára, hogy ott körül tekintsen, hátulról megtámadott s egy gyilkos kéz hatalmas ütése alatt szörnyet halt. Reggel a selmezbányai rendőrségnek e szörnyű jelentés tévitévén, Szitnyai József h. főkapitány azonnal intézkedett a gyilkos kipunhatolása s elfogatása iránt. Schuszer alkaptány és Ertl biztos a helyszínén megéjtett vizsgálat alapján Koltsek nevé jühatást vettek gyanuba, kit csakhamar kézre is kerítették s bezsallították a kapitányi hivatalba, hol belvallotta, hogy azért állott lesbe s ütötte föbe Futákot, mivel ez őt előző este házából, a hová a szolgálat ment meglátogatni, kútiutasította. A gyilkos részeg állapotban követte el büntetett.

Bezárták a gőzfürdőt. A helybeli gőzfürdőt Ruprecht Kálmán kir. mérnök bezáratá, miután a kazán igen gyenge s így a közbiztonságot fenyegette.

Műkedvelői előadás. Selmezbányán az akad. ifj. kör a következő vigjátékokat adta elő e hó 28-án. »A váróteremben«, »Báratságból« Cox és Box», mely alkalomból a következő sorok közlésére hivattunk fel a rendezőkötől: Nyilvános leszámolás. Az akad. ifj. kör folyó évi jan 23-án jótékony célú műkedvelői színelőadást rendezett. Szíves közreműködőkül a városi hölgyek közt Plachy Bertalané urnót, Hajlek Irén, Divald Agatha, Téchy Margit kisasszonyok sekerült megnyerni. Az előadás közvételén sikeréről, a darabok eljátszásáról nem referálhatunk s felesleges is mert a kritikának dolga a műkedveléssel szemben éppen a műkedvelés fogalmából folyó körülmény mérlegelése mellett az engedékeny elnézés, mely a közönség meglegedését könnyeben teszi lehetségessé. Fő czélunk a jótékony volt s azután ennek alárendelve; szórakozást nyujtani a közönségnek. Az utóbbi czél sikerültől tanúsítványt gyanánt a n. é. közönségnek az előadás végén mutatott meglegedett hangu azt vagyunk bünt. rak felhozni, a jótékonyág gyakorolhatóságának terjedelmét pedig idecsatolt számadánk mutatja. Bevételek: 44 drb. karzat. jegy (ára 1 frt.) 44 frt., 50 drb. I. rendű korszék (ára 1 frt.) 50 frt., 34 drb. II. rendű korszék (ára 80 kr.) 27 frt. 20 kr. 2 drb. III. rendű korszék (ára 60 kr.) 1 frt 20 kr. 6 drb. földszinti állóhely (ára 50 kr.) 3 frt. 166 drb. ifjusági jegy (ára 30 kr.) 49 frt 80 kr. Felülfizetések 13. 90 kr. Összesen 189. 10 kr. Kiadások: Zongora szállítások, hurozis, hangolás 10 frt. 90 kr. Terem színpad felállítás, fűtés, gáz 81 frt. 32 kr. Színlap, bélyeg, belépő jegyek 12 frt. 80 kr. Kapitányaság, tüzoltóság 2 frt. 75 kr. Fodrász 3 frt. Szolgák, apró szakszűgelekek 9 frt. 30 kr. Zene a színielőadás után 10 frt. Festekek 4 frt. Szindarab k vétele, posta, távirada, szerepirás 3 frt. 79 kr. Összesen 147 frt. 86 kr. A tiszta jövedelem tehát (189 frt 10 kr. — 117 frt. 87 kr.) 41 frt. 24 kr. volt. Felülfizettek: Storch dohánnyágyi igazgató 3 frt., Vankovits Lajosné 2 frt Gaitner Tivadar 60 kr. Pauer János 1 frt, Ziskay Imre 20 kr., Pintr Károly 20 kr. Csiba István 50 kr. Vagner Iona 1 frt, Joerges Ágoston 1 frt, Cseh Lajos 20 frt. Matz Ferencz fodrász 3 frt, tüzoltóság 1 frt, 2 drb. színlap 20 kr. Ezenkívül a színelőadások helykekket szíveskedtek adni Szabjélyné, Plachy Bertalané, Rosenfeld N. né, Ráth Karoly né öngaik, Csiba István ur, Lang Etelka főnökné Mindezek, valamint e t. szereplők fogadják a segélyező szegények nevében az akadémiai ifj. forró köszönetét. Selmezcen 1888. jan. 27-én.

Wiegand Henrik. Koller János az ifj. kör pénztárosa. az ifj. kör elnöke.

Loos-pócs. A hírtelen beállott enyhé időjárás semmi tekintetben sem irgylhető állapotokat teremtett. Egyes helyeken any-

nyira felszaporodott a víz, hogy már állagzolhatlan s e miatt egyes vallalkozó szellemek emberek egy propeller-társaság szervezetét vették felves, miután az eddig alkalmazásban levő ideiglenes hidak nem bizonyultak hordképessékné. Amint megindult az idő, a java még csak ezután következtek, ha Drakóköz felől nagyobb tömegben érkeztek meg a víz, ekkor már ha nem is propeller, de egy komp kell, hogy leteleüljön a két város rész között összeköttetés. A hómérv csütörtökön 6 fokot mutatott a zéró felett, de pénteken már ismét hidegebb lett s midőn e sorokat írjuk, ismét rendes, téli időjárás van.

Brutális testvér. Marek Mihály csermosnói lakos, ki öccsével, Marek Józseffel rossz viszonyban élt, a napokban bátyjához be akart menni éjjel, hogy tőle ruhát el kérje, mire Mihály fejéért kapott elé s azzal öccsének fejét ketté hasította, de még ezzel sem elégedett meg, hanem midőn már öccse eszméletlenül hevert a földön, a kezében levő fejszével még vagy hat sebet ejtett rajta. Marek Mihály elfogatott s a znióváraljai kir. járásbíróshoz kísérték be. Öccse, kinek felülépéshez kevési remény volt, úgy látszik, fel fog épülni, szívós természete megbirkozik a bajjal.

Farsang. A znióváraljai korszolyozó egyesület a lapunkban is előre jelzett tázumultaságot február hó 13-án fogja megtartani. A tiszta jövedelmet a F. M. K. E. javára adják. Kivánunk hozzá sok sikert. — Stubbyfürdő téli éttermében február hó 8-án jótékonyozó tánczeval egybekötött összejövetel lesz. A rendezőség elnöke és titkára egy-egy hölgy a (neveiket nem akarják elaralni), a tagok Záborszky Adolf szolgbíró, Boross Béla dr. körorvos, Balogh László állomásí pénztáros, Pekáry Géza állomásí főnök, Szüksics Ede gyógyszerész, Lencso jános dr. járásorvos., Roth Emil főerdész, Keviczky Lajos és Jelinek Bertalan szobgábirósági hivatalnokok.

A Selmezbányai önk. tüzoltó egyesület által f. é. január hó 21-én rendezett bál anyagi eredménye: bevétel 335 frt, kiadás 171 frt 21 kr. tiszta jövedelem 163 frt 79 kr. Felülfizetések: Gaitner Tivadar 2 frt, Geitner és Rausch 2 frt, Heinze Emilia 50 frt., Herman Emil 1 frt, Horváth József 1 frt, Krausz V. G 50 kr., Kvassay Mór 4 frt, Marschalkó Gyula 1 frt, Mraz Venczel 50 kr., Dr. Schenek István 1 frt, Schuszer Kez 50 frt, Storch János 50 kr., Dr. Stiller Gyula 1 frt, Till Dénes 1 frt, Vinkovits Kálmán 10 frt, Zsigmond Vilmos 10 frt, összesen 37 frt, mely szives adományokért hálás köszönetet mond a tisztelt felülfizetőknek a rendezőség.

Kivándorlás. E hó 24-én s igazolvány nélkül futazo kivándorlót tartóztatott le a csendőrség. Mind az öt sárosmezei illetőségű, Találatot náluk 314 frt, 3 vasuti és egy hajójeget. Különös, hogy eynél csak 10 frt s eynél csak 5 frt volt ez összeggel indult ki neki Amerikának.

Megfagyott. A közelebbi hideg időjárás alkalmával Patrincek József kor-porubai illetőségű szolga Kis-ceszenében az erdőből való haza jövele közben megfagyott.

A szegedi sikksztás. Krisztelli Henrik ismeretes sikksztási ügyében e hó 27-én a stubbyai szolgbírói hivatal ismét vizsgálót tartott. A pénz keresetek Turcsenk Krisztelli Károly lakásán, mert-állítlagotot a padló alatt kell lennie. — Mint újból értesülünk, a szegedi kir. törvényszék egy felegyenez valloása alapján kereste meg a stubbyai szolgbírói hivatalt. Ugyanis a két elfogott asszony a fogdában úgy beszélt volna egymás között, hogy »hala Istennek, hogy még a nagy szoba padlója nem volt felszedetve átkutatva.« A vizsgálót Zorkóczy Tivadar szolgbíró vezette a jelzett firszedte s a daczára hogy a padló felszedése s a földet mintegy 15 centiméterre feláta, semmi eredményre nem vezetett.

IRODALOM. A »Hazi közöny« második száma is megjelent, gondos, figyelmes szerkesztésben. Minden sorát meglátjuk, hogy szakavatott toll vezette a lap szerkesztését és hogy az igazán házigyótló minden családban, a mely egy legjobbi leikkelt ajánlunk. Cikkjei a fővárosi lapok előtt is feltűnést keltenek és

nem egy reprodukál már belőle mutatvány. A második szám méltán sorozkzik az elsőhöz tartalma, magvas dolgaival, szép, a szöveg her alkalmazott képvél és csinos kiállításával együtt. A lap mindent fölél, a mit a egészségügy, közgazdaság rejt magában behatóan foglalkozik az uszab tapasztalatok kul, tanulmányokkal és hamos tudnivalókkal. E számban különösen érdekes közlemény, mely a nagy reklám mellett közfoglalomban levő, de szédelésgel árukt gyogy-szerekrol a léte lehuza. Minden további helyt beszéljen a tartalom. Eredeti cikkek: 1. Udvozetel a »Hazi Közöny«-hoz A meghülésrol. A saccharin. Téli főzelekkül. A konyhadevényk veszedelme. A jég hátrátságban. A gazdának egy felszért birtaja. A méhésztélti teendők. Ismeretközlemény: »Exelsior« kukoriczamorzsoló gép. Borotváló készülék önhasználatra. Szabadalmazott biz osági készülék. Hasznos tudni-valók. A hideg víz ártalmassága. Kínó csomesegüstemény. Hogyan ismerhetjük föl a fuchsmit. Valami a tyukszemról. A vajnak más anyagokból való készítése. Tapasztalatok és találmányok: Kínó hajtékcs. Szerevény észrevételül a puder használatához. A lábbeliek vizsgálóváltó (a) Svéd-kezőcs, b) Kauscsk-firnisz. Közmannetés törköly-pálinka fözése. A meleg víz befolyása a tejelesre. Közgazdasági hírek: Intó tábla. »En, Csillag Anna« Bloch galandférges. Brandt Richard plulái. Alhizott dísznök. Közvelelés: »Fagyos bor kezelése«. A besaványított káposzta virágosodása. Szerkesztői közlemények: a) Iparügyi kérdésekben, b) Közhasznú kérdésekben, c) Egészségügyi kérdésekben. A »Hazi Közöny« megjelenik minden hó 5. és 20-án. Ara egy évre 3 frt, félve 1 frt. 50 kr., negyedve 75 kr. Szerkesztő Zaráy Ödön, kiadja Gyulai István.

Felélés szerkesztő: Nagy István. Főmunkatárs: Vörös Ferencz.

HIRDETESEK.

4942 szám 1887 tkvi

Arverési hirdetményi kivonat.

A tsmártoni kir. járásbíróshoz mint telekényvi hatóság közhírte teszi, hogy Pavlovics János és nejének — Brák József e f. eni elvégrehajtási ügyében Bella községhben fekvő s a bellai 280. sz. tjkvben I. 1-5 és 7-1 sor sz. a. foglalt s Brák József nevével álló ingatlanokra az utólag árverést 255 frt kiküldési árban az árverést elrendelte, és hogy a fennebb megjelölt ingatlanok az 1888 évi márczius hó 7-ik napján d. e. 10 órakor Bella községhben a községh házában megtartandó nyilvános árverésen el fog adatni.

Arverési szándékozók tartoznak minden egyes ingatlanág kiküldési árának 10 százalékát vagyis 37 frt 30 krt készpénzben, vagy óvadékképes értékpapirban a kiküldött kezehez letenni, vagy pedig a bánatpénznek a bíróságnál történt előleges elhelyezéséről kiállított elismervényi átszolgáltatni.

Kir. járásbíróshoz mint telekényvi hatóság. Turóc-szt.-Mártonban 1887. november hó 30-án.

Fekete, kir. jbró.

5092 szám 1887 tkvi

Arverési hirdetményi kivonat.

A tsmárton-szt.-mártoni kir. járásbíróshoz mint telekényvi hatóság közhírte teszi, hogy Pavlovics János és nejének — Brák József e f. eni elvégrehajtási ügyében Bella községhben fekvő s a bellai 31. sz. tjkvben I. 1-1-3-3 sor 50. 52. 64. 53. hsz. a. foglalt Brák József és Brant Vajns nevével álló boloségre 800 frt kiküldési árban az árverést elrendelte s hogy a fennebb megjelölt ingatlanok az 1888 évi márczius hó 13-ik napján d. e. 10 órakor Bella községhben a községh házában megtartandó nyilvános árverésen el fog adatni.

Arverési szándékozók tartoznak minden egyes ingatlanág kiküldési árának 10% -át vagyis 40 frt készpénzben, vagy óvadékképes értékpapirban a kiküldött kezehez letenni, vagy pedig a bánatpénznek a bíróságnál történt előleges elhelyezéséről kiállított elismervényi átszolgáltatni.

Kir. járásbíróshoz mint tkvi hatóság. Turóc-szt.-Mártonban 1887. évi december hó 15-én.

Fekete, kir. jbró.

4301 sz. 1887 tkvi

Arverési hirdetményi kivonat.

A tsmártoni kir. járásbíróshoz mint telekényvi hatóság közhírte teszi, hogy Lamos Hugorike Karolyk — Ruttkay Dankó Ferencsik és szül. Lamos Zuzanna elleni végrehajtási ügyében Ruttkay

